

LAUSUNTOPYYNTÖ

1 Saatekirje

Tutkimuksesta vastaavan henkilön yhteystiedot:

Tiina Maria Salmi, TtM, Tampereen yliopisto

Kotitie 13, 13800 Katalina

040-7192605

tiina.maria.salmi@aina.net

Perustelu lausuntopyynnölle:

Pyydämme kohteliaimmin Tampereen alueen ihmistieteiden eettisen toimikunnan lausuntoa väitöskirjatutkimukselle **nuorten itsetuhoisuuden ilmeneminen, syyt ja avun saaminen**. Lausunnon perusteena on aiheen sensitiivisyys ja yhden osallistujaryhmän ikä (nuoret 12-vuotiaasta ylöspäin).

Tutkimuksesta vastaava henkilö hakee tohtori-opintoihin Tampereen yliopiston terveystieteiden yksikköön syksyllä 2013. Tutkimus raportoidaan osajulkaisuväitöskirjana. Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen aineisto on jo kerätty osana tutkijan pro gradu -tutkielmaa, jolle on myönnetty puoltava lausunto Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin eettiseltä toimikunnalta (Dnro E504/10) ja tutkimuslupa yhteistyösairaалalta.

Lausuntoa pyydetään tutkimukselle, jossa osallistujiksi rekrytoidaan nuoria (12-vuotiaasta ylöspäin) ja vanhempia Internetin tuki- ja keskustelufoorumeiden sekä yhdistysten kautta. Lisäksi tutkimukseen rekrytoidaan opettajia ja kouluterveydenhoitajia.

Paikka ja aika

Tiina Maria Salmi

Paikka ja aika

Marja Kaunonen

Paikka ja aika

Anna Liisa Aho

LIITE 2 Tutkimussuunnitelman tiivistelmä

Tutkimuksesta vastaava henkilö: Tiina Maria Salmi, TtM, Tampereen yliopisto

Väitöskirjan ohjaajat: Anna Liisa Aho, TtT, dosentti, yliopisto-opettaja, Terveystieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto, Marja Kaunonen, TtT, professori, varajohtaja, Terveystieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto

NUORTEN ITSETUHOISUUDEN ILMENEMINEN, SYYT JA AVUN SAAMINEN

Tutkimus on hoitotieteen väitöskirjatutkimus, joka toteutetaan osajulkaisuväitöskirjana. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa teoreettinen malli nuorten itsetuhoisuuden ilmenemisestä ja syistä sekä itsetuhoisen nuoren ja hänen vanhempiansa auttamisesta. Tämän tiedon avulla voidaan kehittää nuorten itsetuhoisuuden tunnistamista ja itsetuhoisesti käyttäytyvien nuorten auttamista niin terveydenhuollon eri sektoreilla kuin koulumaailmassa. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata nuorten itsetuhoisuuden ilmenemistä ja syitä sekä avun saamista itsetuhoisesti käyttäytyvien nuorten, heidän vanhempiansa, opettajien ja kouluterveydenhoitajien näkökulmasta.

Osallistujina tutkimuksessa ovat itsetuhoisesti käyttäytyvät tai käyttäytyneet suomalaiset nuoret (12 -22 vuotta). Toinen tutkimusjoukko koostuu itsetuhoisten nuorten vanhemmista (äiti ja isä). Kolmas osallistujaryhmä on suomalaiset yläkoulun opettajat ja neljäs ryhmä suomalaiset yläkoulun terveydenhoitajat. Nuoret ja vanhemmat rekrytoidaan Internetin tuki- ja keskustelufoorumien ja yhdistysten kautta. Myös yhdestä yhteistyösairaalarasta on rekrytoitu osallistujia. Opettajien ja kouluterveydenhoitajien osalta otos muodostetaan Suomen maakuntarajoja hyväksikäyttäen apomalla tietyt koulut mukaan. Koulujen rehtoreiden kautta välitetään tutkimustiedote ja -lomake.

Tutkimuksen laadullisessa osassa (artikkelit 1-3) aineisto kerätään nuorilta ja vanhemmilta kirjoitelmina ja haastatteluilla (kasvotusten tai puhelimitse). Kirjoitelmia ja haastatteluja ohjaavat tutkimustehtävistä johdetut teemat. Aineisto analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksen määrällisessä osassa (artikkeli 4) aineisto kerätään opettajilta ja kouluterveydenhoitajilta strukturoidulla kyselylomakkeella. Kyselylomake rakennetaan tutkimuksen laadullisen osan tulosten ja aiemman tutkimustiedon perusteella. Tulokset analysoidaan tilastollisin menetelmin ja lomakkeen avoimet kysymykset sisällönanalyysillä. Artikkelit 1-4 raportoidaan kansallisissa sekä kansainvälisissä terveystieteellisissä julkaisuissa. Väitöstutkimuksen yhteenveto-osassa artikkeleiden 1-4 tulosten pohjalta rakennetaan teoreettinen malli nuorten itsetuhoisuuden ilmenemisestä ja syistä sekä itsetuhoisen nuoren ja hänen vanhempiansa auttamisesta. Tutkimuksen toteutussuunnitelma on esitetty Taulukossa 1.

Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen aineistolle on myönnetty puoltava lausunto Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriin eettiseltä toimikunnalta (Dnro E504/10) ja tutkimuslupa yhteistyösairaalaralta. Sairaalapotilaiden ja heidän vanhempiansa rekrytoiminen ja osallistuminen tutkimukseen toteutettiin eettisiä ohjeita noudattaen vuoden 2010 aikana. Jatkossa tutkimukseen ei rekrytoida sairaalapotilaita tai heidän vanhempiaan, mutta jo kerättyä aineistoa käytetään edelleen. Aineisto on kerätty ja säilytetty siten (vrt. Kuula 2006), että tämä on mahdollista. Myös Internetin tuki- ja keskustelufoorumien sekä yhdistysten kautta rekrytoitiin osallistujia pro gradu -vaiheessa, ja osallistujia informoitiin siitä, että vastaukset arkistoidaan ilman tunnistetietoja, ja niitä käytetään väitöstutkimuksessa.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimustiedotteessa on ilmaistu, että tutkijalle lähetetty vastaus toimii suostumuksena vastauksen käyttämiseen tutkimusaineistona. Näin annetaan

3 Tutkimuksesta vastaavan henkilön arviointi tutkimuksen eettisyydestä

Nuorten itsetuhoisuuden tutkimuksen merkitys on perusteltu tutkimussuunnitelmassa; on tärkeä tutkia tätä yleistä, mutta vaikeasti ymmärrettävää, inhimillistä kärsimystä sekä hämmennystä aiheuttavaa ilmiötä. Tutkimuksen kautta voidaan tuottaa tietoa helpottamaan ilmiön tunnistamista ja siihen puuttumista sekä itsetuhoisten nuorten auttamista. Eettiset seikat korostuvat tutkimusaiheen sensitiivisyyden vuoksi ja koska mukana on alaikäisiä. Nuoret voivat osallistua tutkimukseen ilman vanhempien suostumusta tai tietoa. Lisäksi niin nuorten kuin vanhempien osalta vastaaminen on mahdollista anonyymisti, joten tutkimuksessa poiketaan perinteisestä tietoiseen suostumukseen perustuvasta menettelytavasta. Tutkimuksen laadulliseen osaan osallistuvat nuoret, vanhemmat, sekä tutkimuksen määrällisessä osassa opettajat ja kouluterveydenhoitajat, osallistuvat tutkimukseen vapaaehtoisesti.

Tutkimus on osajulkaisuväitöskirja, jonka aineistonkeruu on aloitettu jo tutkijan pro gradu -vaiheessa (Miettinen 2012). Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin eettiseltä toimikunnalta saatiin puoltava lausunto (Dnro E504/10) ja tutkimuslupa tutkimuksen aineistonkeruuseen yhdessä yhteistyösairaalassa vuoden 2010 loppuun. Nuoret ja vanhemmat jatkossa tavoitetaan Internetin tuki- ja keskustelufoorumeiden sekä yhdistysten kautta. Yhteistyötä tehtiin pro gradu-vaiheessa, ja tehdään myös jatkossa, Omaiset mielenterveystyön tukena ry:n, Tukinetin, Sopimusvuoren, Mielenterveysyhdistys HELMI:n sekä Surunauhan kanssa. Em. tahojen kautta saatiin hyvä aineisto 1 artikkeliin ja todettiin kirjoitelmien toimivan erinomaisesti sensitiivisen aiheen tutkimisessa.

Väitöskirjan hyväksytyt tutkimussuunnitelma toimitetaan jokaiselle yhteistyökumppanille. Se, miten osallistujien rekrytointi ja aineistonkeruu käytännössä toteutetaan, sovitaan yhdistysten toiminnasta vastaavan henkilön kanssa. Mahdollisuuksia on esimerkiksi tiedotteen välittäminen keskustelupalstalla, tiedotteen lähettäminen käyttäjille/jäsenille sähköpostilla ja se, että tutkija jakaa tiedotteet asiakastilaisuudessa. Samoin toimitaan tuki- ja keskustelufoorumeiden vastaavien henkilöiden tai ylläpitäjien kanssa. Tutkimustiedotteen julkaisussa Internetissä huomioidaan se, että tutkimukseen osallistujat ovat rekisteröityneitä käyttäjiä, ja siten kirjoittavat totta, eivätkä keksimäänsä tarinaa. Näin toteutuu esimerkiksi, kun tiedote julkaistaan yhdistyksen keskustelupalstalla tai lähetetään suorana asiakaskyselynä foorumille kirjautuville käyttäjille.

Tutkimuksen osallistujien rekrytoinnin lähtökohtana on vastaajien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä vahingon välttäminen ja yksityisyyden suojaaminen. Tutkimustiedote (Tiedote tutkittavalle 4.1, 4.2) on laadittu siten, että se sisältää riittävästi tietoa tutkimuksesta ja siihen osallistumisesta. Tutkimukseen osallistuva ymmärtää, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen, että lähettäessään vastauksensa tutkijalle tai vastatessaan keskustelupalstan viestiketjuun, antaa hän luvan käyttää kirjoitustaan tutkimusaineistona. Alaikäisten nuorten on mahdollista kirjoittaa vastaus ilman vanhempien suostumusta tai tietoa. Näin kunnioitetaan nuoren itsemääräämisoikeutta ja varmistetaan, että nuori kirjoittaa avoimesti, pelkäämättä vastaamisen seurauksia. Nuorten oma ääni halutaan saada esille ja tällä tavoin nuori saa mahdollisuuden tuoda sen esiin anonyymisti. Myös vanhempien on mahdollista vastata anonyymisti, koska oman lapsen itsetuhoisuus voi olla häpeää aiheuttava asia, josta on helpompi kertoa anonyymisti.

Aiheena itsetuhoisuus on sellainen, että siitä tuskin kirjoitetaan huvin vuoksi. Tutkijan kokemus nuorisopsykiatrisesta hoitotyöstä tuo myös herkkyyttä tunnistaa todelliset kokemukset keksityistä, näin vastausten todenmukaisuutta voidaan arvioida. Koska vastaaminen vaatii jonkin verran työtä; nuoren tarvitsee kirjoittaa tutkijalle sähköpostitse tai perinteisellä postilla vastaus, tai rekisteröityä tuki- tai keskustelufoorumin käyttäjäksi (jollei jo ole), keksittyjen vastausten riski on vähäinen.

**TAMPEREEN YLIOPISTO
TAMPEREEN ALUEEN IHMISTIETEIDEN
EETTINEN TOIMIKUNTA**

Lausunto 13/2013 liittyen lausuntopyyntöön 9/2013: ”Nuorten itsetuhoisuuden ilmeneminen, syyt ja avun saaminen” (TtM Tiina Salmi, terveystieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto).

Päätös/lausunto: Toimikunnan käsityksen mukaan kyseessä on sensitiivinen aihe. Tutkimuksen tavoitteet ovat tarkoituksenmukaiset, mutta myös vaativat. Tutkimuksessa esitetään voimakkaita ärsykeitä ja näillä on todennäköisesti vaikutusta tutkimukseen kohderyhmään ikä huomioon ottaen. Toimikunnan käsityksen mukaan kohderyhmän ikärajaa tulisikin nostaa ylemmäs **tai vähintäänkin jakaa kohderyhmä kahteen ikäryhmään (lapset – nuoret)**. Toimikunta antaa vielä tarkemmat näkökohtansa erillisenä lausuntona tutkimuksen tekijälle. Tutkimuksen luonteen huomioon ottaen toimikunta katsoo, että lausuntopyynnön käsittely kuuluu Tampereen yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueen eettisen toimikunnan toimivaltaan (laki lääketieteellisestä tutkimuksesta (794/2010). Lausunnonpyytäjää pyydetään ottamaan yhteyttä kyseisen toimikunnan sihteeriin.

Tampereella 26.8. 2013

Varapuheenjohtaja

Merk.
Pekka Kalli

Sihteeri

Heikki Eilo

LAUSUNTOPYYNTÖ: TIINA SALMI. ELO. 2013. 102